

Ko Sturkop

‘Suicidium per suspentionum’

Doodsoorzaken: licht op levensomstandigheden

Het is goed te weten dat er bijzondere bronnen zijn die nieuw licht kunnen doen schijnen over het bestaan van onze voorouders. Dit artikel gaat over zo'n bron, waarbij vooraf gesteld moet worden dat het een arbeidsintensieve klus kan zijn in het archief te duiken, vooral wanneer men gegevens over veel personen wil achterhalen. En het is niet altijd een gemakkelijke taak. Wie weinig tijd heeft kan er beter niet aan beginnen.

Van veel voorouders en hun familie kennen we de datum van overlijden. Vaak vraagt men zich af wat de oorzaak van hun dood is geweest, bijvoorbeeld wanneer iemand op jonge leeftijd sterft. Of men ziet dat in één gezin meerdere volwassen mensen omstreeks dezelfde datum overlijden. Zo kun je er achter komen dat dit midden in een cholera-epidemie gebeurde. De Statistiek Doodsoorzaken op het Stadsarchief Amsterdam kan op dat gebied veel verhelderen. Maar wie gaat er nou daarin snuffelen? Morbide belangstelling? Toch: wie dat eens probeert komt veel te weten en meer dan alleen de reden waarom iemand is overleden.

Bij ons in de familie waarde het half verzwegen bericht rond, fluisterend uitgesproken, dat overopa zelfmoord zou hebben gepleegd. Wat hem hier toe bracht is een verhaal apart. Gezocht dus in de statistiek. Die is niet toegankelijk op naam, want de vermelding was anoniem. Men moet zoeken op het adres waar de betrokkene woonde. Je ziet er gelijk bij het in dit geval om een bovenwoning ging. Als de overige gegevens, zoals overlijdensdatum, huwelijkse staat, leeftijd en beroep kloppen is er geen twijfel aan om wie het gaat. Maar dan de doodsoorzaak. De boeken zijn niet altijd even leesbaar geschreven en bovendien wordt die doodsoorzaak als medische term weergegeven. Bij de aantekening over over opa staat: *suicidium per suspentionum*. Het eerste en tweede woord zijn goed leesbaar, het derde komt dicht in de buurt van wat ik hier opschrijf. In elk geval kennen we nu het lot van deze voorvader, wiens tragisch einde leidde tot het veeljarige verblijf in het weeshuis van mijn opa, zijn broertje en zijn zusters. Het tragische familie-verhaal blijkt dus waar te zijn.

Op familieavonden verklapte men in één adem dat twee van die zusters voor hetzelfde lot gekozen hadden. Niet alle deeltjes van de statistieken zijn bewaard gebleven, maar van één zuster is ook de aantekening teruggevonden. De overlevering wilde dat zij door verdrinking om het leven was gekomen. De gegevens in de Statistiek bevestigen haar personalia, ook haar woonadres. Maar als kanttekening wordt vermeld dat zij verdronken was en werd gevonden aan de Zeeburgerdijk, iets wat we niet wisten. Oudtante heeft zo'n twintig minuten moeten lopen vanaf haar woning om haar wanhoopsdaad te volbrengen. Het schept een dramatisch beeld, dat einde op een koude avond halverwege maart. Om piëteitsredenen zijn de namen van de betrokkenen hier weggelaten.

Geen sensatiezucht dus, zo'n zoektocht naar de doodsoorzaak. Het voegt een beklemmend beeld toe aan de familiegeschiedenis. Ook onderzoek naar andere familieleden brengt aan het licht wat men allemaal kon overkomen in die tijden; de oorzaak van veel wat tot dan toe onverklaard bleef wordt nu meer begrijpelijk.

Stadsarchief Amsterdam

Wie zelf wil onderzoeken kan ik verwijzen naar de inventaris van het Stadsarchief, ook te raadplegen op internet. Het toegangsnummer is 5185 en daarin doorbladerend vindt men de deeltjes, die in perioden zijn opgedeeld. Men kan dan bij de maand en het jaar van overlijden het inventarisnummer vinden, waarmee men het betreffende deeltje op het archief kan opvragen. Niet van alle jaren zijn de statistieken bewaard gebleven. De gehele periode beslaat grofweg 1854 tot en met 1940, soms met een aanzienlijk aantal jaren waarin waarover niets bewaard is gebleven.

Men moet zoeken op de datum en het adres van overlijden en soms is het ook nodig de buurtletter van het adres te kennen, zoals de letter C voor de buurt rond de Sint Antoniesbreestraat. Maar dan is het snel gevonden. Een loep is een handig attribuut om bij de hand te hebben, want de wetenschappelijke termen waarmee de doodsoorzaak wordt weergegeven zijn niet altijd goed leesbaar. Men moet daarna ook wel naar de bibliotheek om een (oud) medisch of Latijns woordenboek te raadplegen, zodat je erachter komt dat *phthisis* longtering (tuberculose) betekent en *marasmus senilis* uithongering door ouderdom.

Wie dit allemaal geen prettige tekst vindt: bij voorbaat mijn welgemeende verontschuldigen. Maar mijn genealogie is er heel wat begrijpelijker door geworden.